7/18565

T.C.
Çevre ve Orman Bakanlığı

T.C.
ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI
Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği – Bilgi Edinme Birimi

Sayı : B.18.0.BHİ.0.00.00/610.01-1451
Konu : Sayın Fahrettin ÜSTÜN'ün
Yazılı Soru Önergesi

05../12/2006

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA
(Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı)

İlgi : TBMM'nin 06/11/2006 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-26950 sayılı yazısı.

İlgi yazı ekinde alınan, Muğla Milletvekili Sayın Fahrettin ÜSTÜN'ün, göl ve nehirlerdeki balık ölümlerine ilişkin, 7/18565 esas numaralı yazılı soru önergesi Bakanlığımızca incelenmiş olup, cevabi yazımız ilişikte gönderilmektedir.

Arz ederim.

Osman PEPE
Bakan

EK:
Cevabi yazı (2 sayfa)

DAĞITIM
Gereği:
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı
(Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı)

Bilgi:
Başbakanlık

Söğütözü Caddesi No:14/E Kat:1 06560 Beştepe / ANKARA
Ayrıntılı bilgi için irtibat: Hüseyin AYTAÇ / Şube Müdürü. Telefon: (312) 207 67 52 Faks : (312) 207 67 88
e-posta : h.aytac@cevreorman.gov.tr Ağ: http://www.cevreorman.gov.tr

7/18565

MUĞLA MİLLETVEKİLİ SAYIN FAHRETTİN ÜSTÜN'ÜN
7/18565 ESAS NUMARALI YAZILI SORU ÖNERGESİ HAKKINDA
ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI'NIN CEVABI

1. Balık ölümlerinin birden fazla sebebi olabilir. En önemlisi ötrofikasyondur. Evsel ve endüstriyel atıksular yoluyla ve yoğun gübre kullanılan tarım arazilerinden süzülen sularla taşınan aşırı azot ve fosfor, nehirlerde, göllerde ve deniz kıyı sularında aşırı alg (su yosunu) üremesine yol açarak, sudaki oksijen miktarını azaltmaktadır. Böylece biyolojik çeşitlilik azalmakta, balık ölümleri olmakta ve su kalitesi bozulmaktadır. Yüzey sularına fazla miktarda nitrat karışması su bitkilerinin aşırı büyümesine neden olmaktadır. Nitratın kaynağı genelde atıksulardaki amonyaktır. Öte yandan, sucul bitkilerin büyümesi ve çürümesi mevsimsel olarak nitrat azotunda önemli miktarda değişikliklere sebep olmaktadır.

Bunun dışında, Büyük Menderes Nehri, doğduğu Afyonkarahisar-Dinar ilçesinden itibaren Aydın sınırlarında Ege Denizi'ne dökülene kadar geçtiği güzergahlarda birçok evsel, endüstriyel ve tarımsal kirlenmeye maruz kalmaktadır. Dolayısıyla Büyük Menderes Nehri'nden beslenen Bafa Gölü de su kalitesi ve ekosistem bakımından olumsuz etkilenmektedir.

Bilindiği üzere, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nda yapılan değişikliklerle, su kaynaklarımızı ve sulak alanlarımızı kirleten kurum, kuruluş, işletme ve şahıslara caydırıcı maddi cezalar getirilmiştir. Bunun yanı sıra, planlama çalışmalarına katılımcı bir yaklaşımla özel sektör ve yerel yönetimler de dahil edilerek kirlilik sorunu bilincin artırılması yoluyla da önlenmeye çalışılmıştır. Ülke genelinde örgütlenmiş İl Çevre ve Orman Müdürlüklerimiz, kirlilikle mücadele konusunda büyük özveriyle çalışmaktadırlar.

Buna karşın, zaman zaman gündeme gelen balık ölümlerine sebep olan kirliliğin önüne tam olarak geçilememektedir. Kanun gereği kirletici atığı olan tüm sanayi kuruluşları proseslerine ve kapasitelerine uygun arıtma tesisi ve deponi sahasına sahip olmalıdır. Yapılan çalışmalarla son derece pahalı yatırımlar olan arıtma tesisleri de yaptırılmaktadır. Ancak çoğu kez bazı sanayi kuruluşları ve yerleşimler, daha az enerji bedeli vermek uğruna arıtma tesislerini çalıştırmamakta ve atıklarını su sitemlerimize arıtmadan verebilmektedir. Bir başka ifadeyle, sorun henüz Ülkemizde çevre bilincinin tam olarak yerleşmemiş olması sorunudur. Çevre ve Orman Bakanlığı olarak bu konudaki çalışmalarımız sürmektedir.

2. Gölün kuzeyinde bulunan ve göl seviyesini kontrol etmekte kullanılan DSİ regülatörüleri, programsız bir şekilde kullanıldığından gölün su kimyası sürekli değişmektedir. Hafta başında acısu karakterinde olan göl, aynı haftanın sonunda tuzlu su özelliğine bürünebilmektedir. Bu değişken kimyasal yapı, toplu balık ölümlerinin temel sebebidir. Buna Göl'de aşırı ve yanlış avlanma, Büyük Menderes Nehri'nden gelen aşırı azot ve fosfor yükü de eklenince, Göl'ün fitoplankton içeriği aşırı artmış, ötrofikasyon hızlanmış, Göl'ün oksijen içeriği kritik noktalara kadar düşmüştür.

Su kuşlarının yüksek miktarlarda ve yaygın olarak Gölden besleniyor olması, yukarıda ifade edildiği gibi, Göl'deki sorunun ağır metal kirliliğinden ziyade, oksijen yetersizliği olabileceğini düşündürmüştür. Sahile vurmuş ölü balıkların neredeyse tamamının dip balığı olarak bilinen Kaya Balığı, Gümüş Balığı ve Feke türlerine ait olması, bu ölü balıkların neredeyse tamamının daha sonra martılar tarafından yenmesi, ağır metal kirliliğinin değil, oksijen yetersizliğinin sebep olduğu yönündeki düşüncemizi desteklemektedir.

T.C. ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER MÜDÜRLÜĞÜ 1923

13-15 Ekim 2006 tarihlerinde, Çevre Referans Laboratuarı'ndan 2 personel ve Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nden bir personel Bafa Gölü'ne giderek; 4 ayrı noktada ölçüm ve incelemeler yapmış ve numuneler almışlardır. Yerinde yapılan inceleme, ölçüm ve laboratuar analizleri sonucunda, gölde önemli miktarda tuzluluk ve buna bağlı olarak iletkenlik değerinin yüksek olduğu ve bazı noktalarda toplam azot, toplam fosfor değerlerinin de yüksek olduğu görülmüştür. Gölü besleyen herhangi bir kaynağın olmaması ve buna bağlı olarak hareketsiz olması, numune alınan noktaların birine yakın bir yerde balık üretim tesisinden kaynaklanan azotlu suların yayılması, Büyük Menderes'in bentlerle kesilerek Bafa Gölü'nün beslenmesini engellemesi ve bu nedenle tuzluluk oranının artması Bafa Gölü'nün kirlilik kaynaklarıdır.

3. Gölün kuzeyine 1985 yılında DSİ tarafından yapılan sedde ve birisi denizle, diğeri de Büyük Menderes Nehri ile bağlantıyı sağlamak amacıyla inşa edilen 2 regülatör, Gölün su miktarını kontrol etmekte belki fayda sağlamış olabilir. Ancak yapılan bu sistemin, gölün asla sabit bir kimyasal bileşime sahip olamamasına neden olduğu da açıktır. Göl seviyesi düştüğü dönemlerde deniz bağlantısını sağlayan regülatör açılarak göle deniz suyu bırakılmakta, bazı dönemlerde de Büyük Menderes kapakları açılarak tatlı su girişi sağlanmaktadır. Bu işlem bir düzen ve program dahilinde yapılmamakta, bu nedenle gölün pH, çözünmüş oksijen, tuzluluk gibi hayati önem taşıyan fiziksel parametreleri ile kimyasal bileşimi sürekli değişmektedir. Bunun sonucunda asla yerli, duraylı bir sucul fauna oluşamamaktadır. Bunun en tipik göstergesi 1988 yılında Göl'de aynı anda sazan, tatlısu kaya balığı, yayın gibi tatlı su balıkları ile kefal, yılan balığı, deniz levreği gibi tuzlusu balıklarının bir arada bulunması olabilir. Ancak 1993 yılında gölde kefal türleri ile yılanbalığı dışında (tuzlusu balıkları) balık kalmadığı görülmüştür.

Söz konusu sedde ve regülatörleri de kapsayacak şekilde, Bafa Gölü'ne ilişkin bir hidrokimyasal - ekolojik modelleme çalışması gerçekleştirilecektir. Bu çalışmayla gerek güncel durum ve alınacak ivedi tedbirler, gerekse gelecekte izlenecek hidrojeolojik - ekolojik strateji ve uzun vadeli çözümler belirlenecektir. Büyük Menderes'in bentlerle kesilip, Bafa Gölü'ne karışmaması, gölün denizden gelen suyla tuzluluk oranının artmasına sebep olmuştur. Yerinde yapılan incelemelerde; bu yıl yaşanan balık ölümlerinden sonra, Büyük Menderes'in önündeki bendin kaldırıldığı görülmüştür.

4. Bafa Gölü'nün hidrokimyasal yapısı ve suyun fizikokimyasal parametreleri, yukarıda anılan regülatörlerin kullanım şekline bağlı olarak değişmektedir. Tuzlanmanın tek kaynağı buharlaşma değildir. Su seviyesine bağlı olarak, Ege Denizi ile bağlantıyı sağlayan regülatör kapakları açıldığında, Göl suyunda tuzluluk artmakta, Büyük Menderes kapakları açıldığında ise tuzluluk azalmaktadır.

5. Göl kıyısındaki, özellikle Batı sahilindeki kayaların üzerindeki alg izleri, Bafa Gölü'nün geçmişte de ötrofik karakterli bir sulak alan olduğunu göstermektedir. MS. 1. Yüzyıla kadar Ege Denizi'nde bir koy olan Bafa Gölü, 2000 sene gibi jeolojik tarihte son derece kısa bir sürede güncel haline gelmiştir. Daha gelişimini tam olarak tamamlamamış olan Bafa Gölü'ne geçmişte yapılmış olan hidrolojik müdahaleler ve aşırı azot - fosfor girdisi sebebiyle de ötrofikasyon süreci hızlanmıştır. Koku, ötrofikasyon sonucu yaşanan alg patlamasının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Kısa vadeli çözümlerle kirlilik kaynaklarının önüne geçilecek ve ötrofikasyonun beslenme unsurları ortadan kaldırılacaktır. Bunun yanı sıra, balık stoğu da normal ekosistem davranışını yansıtacak ölçütlere getirilerek mevcut makrofit içeriği kontrol altına alınacaktır. Uzun vadede ise, yukarıda anılan hidrojeolojik - ekolojik modelleme çalışmasını müteakiben alınacak tedbirlerle, sistem duraylı ve iyi yönetilen bir hale getirilecektir.

T.C. ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER